

Гоголь Т.А.,
д.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Сидоренко О.О.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Національний університет "Чернігівська політехніка"

ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ СПЛАТИ ШТРАФІВ, ПЕНІ, НЕУСТОЙОК

Суб'єкти господарювання для забезпечення безперервного та ефективного функціонування укладають відносини з іншими контрагентами у вигляді підписання договорів чи в інший законний спосіб та зобов'язані дотримуватись вимог законодавства України. Водночас, досить часто виникають обставини, за яких одна зі сторін не виконує свої зобов'язання (або виконує зобов'язання не повною мірою (часткове виконання), або іншим чином порушує вимоги договорів чи нормативно-правових актів України), що призводить до виникнення витрат, пов'язаних з оплатою штрафів, пені, неустойок, визначених безпосередньо у договорі або нормами чинного законодавства України.

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [1] облік визнаних штрафів, пені, неустойок ведеться на субрахунку 948 "Визнані штрафи, пені, неустойки". Водночас, згідно п. 140.5.11 Податкового кодексу України фінансовий результат до оподаткування платника податку на прибуток збільшується "на суму витрат від визнаних штрафів, пені, неустойок, відшкодування збитків, компенсації неодержаного доходу (упущеної вигоди), нарахованих відповідно до цивільного законодавства та цивільно-правових договорів, у тому числі у сфері зовнішньоекономічної діяльності, на користь осіб, які не є платниками податку (крім фізичних осіб, які є платниками податку на доходи фізичних осіб), та на користь платників податку, які оподатковуються за ставкою 0 відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX "Перехідні положення" цього Кодексу, а також на суму штрафів, пені, нарахованих контролюючими органами та іншими органами державної влади за порушення вимог законодавства"[2].

Аналіз вище наведеної норми Податкового кодексу України дає змогу зробити висновок, що сплата штрафів, пені, неустойок може мати різні обліково-податкові наслідки для платника податку на прибуток залежно від того, на користь кого сплачені такі штрафні санкції. Так, якщо штрафи, пеня, неустойка сплачується на користь іншого платника податку на прибуток, податок якого оподатковується за основною ставкою (18 %), то суб'єкту господарювання при здійсненні коригувань на різниці, визначені Податковим кодексом України, не потрібно таку суму відносити на збільшення фінансового результату звітного періоду. Аналогічно слід діяти при нарахуванні штрафів, пені, неустойок на користь фізичних осіб. Проте,

при нарахуванні штрафів, пені, неустойок на користь неплатників податку на прибуток чи платників податку на прибуток за ставкою 0 відсотків згідно п. 44 розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України, або на користь контролюючих чи інших органів державної влади, необхідно збільшувати на суму таких штрафних санкцій фінансовий результат звітного періоду.

У зв'язку з вище наведеним, та з метою зменшення трудомісткості складання Податкової декларації з податку на прибуток підприємств, в тому числі через забезпечення можливості використання даних синтетичного та аналітичного обліку безпосередньо для її складання, пропонуємо додати субрахунки наступного порядку до субрахунку 948 з такою деталізацією:

— 9481 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь платників податку на прибуток за ставкою 18 %";

— 9482 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь платників податку на прибуток за ставкою 0 % згідно п. 44 підрозділу 4 р. XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України";

— 9483 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь платників податку на прибуток за ставкою 0 % згідно інших положень Податкового кодексу України";

— 9484 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь платників податку на доходи фізичних осіб";

— 9485 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь контролюючих органів та інших органів державної влади за порушення вимог законодавства";

— 9486 "Визнані штрафи, пені, неустойки на користь неплатників податку на прибуток (крім платників податку на доходи фізичних осіб), в тому числі у сфері зовнішньоекономічної діяльності".

За умови застосування таких субрахунків, суб'єкт господарювання платник податку на прибуток, при нарахуванні (сплаті) штрафів, пені, неустойки зобов'язаний буде збільшити фінансовий результат звітного періоду на суму таких санкцій, що обліковуватимуться за субрахунками 9482, 9485 та 9486.

У результаті проведеного дослідження виявлено, що процес нарахування та сплати штрафів, пені, неустойки має різні обліково-податкові наслідки, які є недостатньо вивченим в частині організації обліку з врахуванням вимог Податкового кодексу України. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне введення субрахунків наступних порядків до субрахунку 948 "Визнані штрафи, пені, неустойки", використання яких, на нашу думку, дозволить отримати більш деталізовану інформації щодо таких штрафних санкцій, створить підґрунтя для аналізу, контролю та ефективного управління ними, а також буде сприяти зменшенню трудомісткості складання декларації з податку на прибуток.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Офіційний сайт Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

2. Податковий кодекс України. Офіційний сайт Верховної Ради України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.